

FÁJDALOM

Hauer, J. et al update
2014 márc

kellemetlen szomatikus vagy viscerális szenzáció

pathofiziológiai osztályozás

nociceptív

neuropathiás

nociceptor stimuláció
szövetkárosodás v. gyulladás
következtében

szomatikus

viscerális

bőr
lágyszövet
vázizom
csont

belső
szervek

jól lokalizált
éles-szorító-
szűrő-lüktető

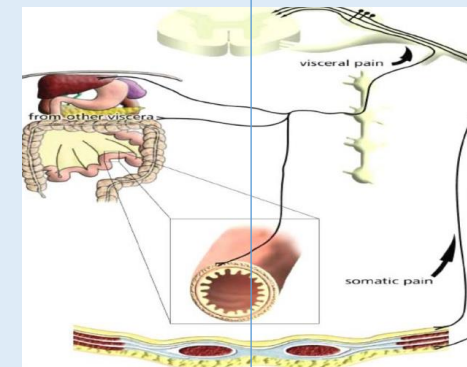
rosszul lokalizált
tomba-görcsös

AKUT

az érzőidegek
károsodása miatti
kóros funkció

kompreszió
ischaemia
metabolikus okok

égő-bizsergő
spontán
hyperalgesia
allodynia

gyulladásos

funkcionális

KRÓNIKUS

KOMPLEX PSZICHO-NEURO-IMMUNO-ENDOKRIN REAKCIÓ

Pulmonális rendszer

Ventiláció/perfúzió zavar
Artériás hypoxaemia
Hypercarbia
Atalectasia

Cardiovascularis rendszer

Tachycardia
Hypertensio
Myocardialis ischaemia
Ritmuszavar

Endokrin rendszer

Hyperglykaemia
Na-és vízretenció
Fehérjekatabolizmus

MOD

Akut fájdalom:

a vegetatív idegrendszer
aktivitásának tünetei

Tachycardia
Hypertensio
Verejtékezés

Krónikus fájdalom:

Adaptáció –
vegetatív tünetek hiánya
Személyiségváltozás
Fizikai aktivitás csökkenése
Életminőség hanyatlása

Immunrendszer

Funkciócsökkenés

Haemostasis

Thr-adhézió
Hypercoagulatio
Fibrinolysis csökkenése

GI rendszer

Bélhűdés

Urogenitalis rendszer

Vizelet retenció

MIT TUDUNK AZ INTRAUTERIN ÉLETRŐL ?

- tények**
- állatkísérleti adatok**
- feltételezések**
- dogmák**

a fájdalom neurobiológiája

magzati kor

Az adatok többsége
újszülött patkány vizsgálatokon alapul,
mert neurobiológiai tulajdonságaik
megfelelnek a
24 hetes humán foetusénak.

Magzati kor

8.hét	Helyi ingerre izomrángás
9.hét	Spontán mozgások, talp-és tenyérreflex
13-14.hét	Teljes test mozgás
17.hét	Kezdetleges fogóreflex
22.hét	Pronáció képesség
25.hét	Moro reflex kezdetleges elemei
35.hét	Hozzászokás ! ismételt ingerekhez

Gestációs hét	Neurofiziológia
7.	Érzőidegvégződések megjelenése a bőrben
6-10.	Autonom idegek kifejlődése
10.	Béta-endorphin-és noradrenalin szintézis
20.	Kéreg neuronjainak számbeli kialakulása EEG-aktivitás Initialis stressz-reakció
17-25.	Thalamo-corticalis összeköttetés
23.	Cortisol-és adrenalin szintézis Valódi stressz-reakció
30-35.	Az ingerületvezető pályák myelinisatiója A fájdalom típusának megkülönböztetési képessége

perifériás fájdalom rendszer

A receptorok megjelenési sorrendje a foetalis életben:

- gyors adaptációjú nyomásreceptorok
- lassú adaptációjú nyomásreceptorok
- gyors adaptációjú mechanoreceptorok
- muscularis afferensek

20.hét: bőr-és nyh. szenzoros receptorai kimutathatók

**perifériás fájdalom rendszer
a foetalis periódusban**

Felnőttéhez hasonló – azzal megegyező:

- a bőr nociceptív idegvégződéseinek denzitása
- a nociceptorok neurofiziológiai tulajdonságai
- a depolarizációs reakció mechanikai, kémiai és gyulladásos stimulusra

a synaptogenesis és a C-rostok még nem fejlődtek ki:

a nociceptív ingereket a myelinizált A-b és A-d rostok továbbítják a gerincvelő hátsó szarvába

A receptív mező a maturáció során progresszíven csökken.

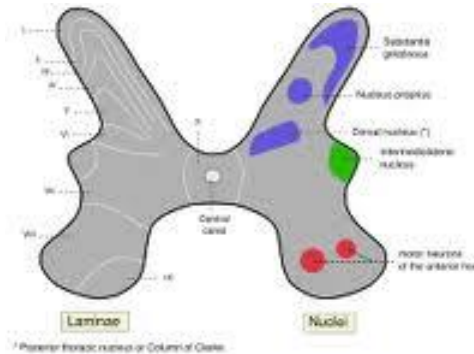
**perifériás fájdalom
rendszer**

magzati kor

Rossz stimulus-válasz kapcsolás
Pontatlan szomatikus lokalizáció
De !
a fájdalomra adott viselkedési és élettani reakció egyértelmű

A magzat is érez ?!

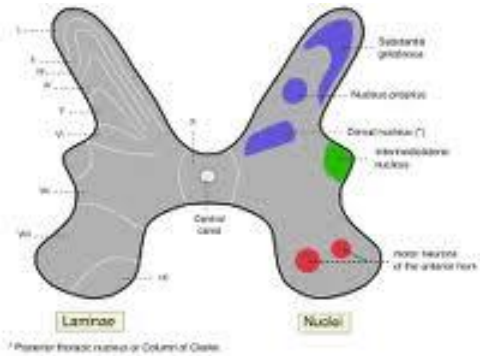
gerincvelői hátsó szarv

Kifejlődése az idegcsatorna záródásakor: az első trimeszterben kezdődik.

**A sejtek specializálódása, lamináris rendeződése,
összeköttetések, neurotranszmitter expressziójuk
kezdeté: 13.gesztációs hét
komplettálódása: 30-32.gesztációs hét**

gerincvelői hátsó szarv neurotranszmisszió

Nociceptív neurotranszmitterek

subst. P
CGRP
somatostatin

8-10.geszt.hét

glutamat
VIP
neuropeptid Y

12-16.geszt.hét

Nociceptív transzmisszió modulátorok

12-16.geszt.hét Met-enkephalin

3.trimeszter Dopamin
Norepinephrin

**Prenatalis periódus –
összefoglalva:**

Walker, SM. 2009

A perifériás nociceptorok már a korai foetalis életben kifejlődnek.

A nociceptív stimulusok a nem myelinizált C-rostokon is vezetődnek.

A lassúbb vezetést kiegyenlíti a rövidebb reflexkör, interneuronális és neuromuscularis távolság.

A gerincvelői és központi idegrendszeri nociceptív idegrostok a gestatio 2. és 3. trimeszterében komplett myelinisatiót érnek el.

A koraszülöttség nem befolyásolja a fájdalom motoros reflexeinek fejlődését.

**A fájdalom az agykéregben
specifikus aktivitást vált ki a 24.gesztációs héttől !**

VILÁGRA JÖVETEL

EXTRÉM SZENZOROS INPUT

*3x4x béta-endorfinaktivitás
az első életnapokon → fájdalom-inszenzivitás
(Saint-Maurice, C.)*

WDR-neuronok kiterjedt befogadóterülete →
fájd. lokalizálási képtelenség
(Fitzgerald M.)

descendáló inhibitorok immaturitása →
nociceptív input attenuálás-képtelenség
(Kar, S.)

alvó nociceptorok aktiválódása
algogenek hatására → **kiterjedt receptív mező**
(Mc Mahon, S.)

Újszülött -neurofiziológia

Allodynia: enyhe érintésre is intenzív fájdalomérzet
Hyperalgesia: fokozott érzékenység fájdalomstimulusra

-a perifériás nociceptorok stimulációja gyulladáshoz vezet, de neurogén oedemával nem (inadekvát mediátor szint, rosszul organizált receptorok ?)

-a fájdalom hatása nem órákig, hanem **NAPOKIG tart** (subst.gel. nociceptív specifikus neuronjainak alacsonyabb ingerküszöbe, konvertálódása WDR-neuronná?)

-centrális excitabilitás: **hyperalgesia, allodynia**

-**hyperalgesias reakció akár hetekig** (3.messenger, proto-oncogenek, c-fos...)

-a fájdalom **direkt károsítja a receptorokat és receptív mezőt**

Kontralaterális hátsószarvi fájdalom inhibitorok: 3. életnap

Leszálló fájdalom inhibitorok: 3.élethét

Az újszülött fokozott fájdalom szenzitivitásának evidenciái:

Fitzgerald, M.2009, Rokyta, R.2012

- kután flexor reflex: **alacsonyabb ingerküszöb**, prolongált hyperszenzitivitás
- korai és **fokozott neurotransmitter expresszió** a gv. hátsó szarvában
- fokozott **szomatoszenzoros excitabilitás**
- insufficiens gate kontroll mechanizmus** (deszcendáló inhibitor transzmitter expresszió hiánya)
- lassú szinaptikus transzmisszió** a 60.életnapig

-3-5-szörös mértékű, de rövidebb tartamú endokrin és metabolikus reakció fájdalomra, mint felnőtnél

- krónikus/ismételt fájdalom: **tartós hyperszenzitivitás**
súlyosabb hosszútávú biológiai és klinikai következmények

Opioid receptorok antinociceptív effektusa megszületés után csökken

A béta-endorphin és morphin antinocicepció a bőrreceptorokban a 2.élethéten jelenik meg, a 4.hétre kifejlődik

A béta endorphin hatékonyabb a morphinnál.

5.életnapon felnőttkori értékre csökken.

Triggere: infekció, apnoe, hypoxia – nem csak fájdalom lehet !

A mechanikai receptorok a 2-4.életnapon kimutathatók

A mechanikus antinocicepció a 7-28.életnapon funkcionál

Az agy defenzív reakciója fájdalomra a 14.élethéten kezdődik

Összegezve:

perinatalis kor

Megszületés	Relatív inszenzitivitás
Ismételt fájdalom	Hyperszenzitivitás
Nem kezelt fájdalom	Ingerküszöb csökkenése Fokozott fájdalomreakció
Indokolatlan opioid alkalmazás	Receptorok szerkezetváltozása Analgetikum igény növekedése

A szenzoros stimulusok károsodást okozhatnak a nociceptív ingerületvezetés organizációjában

Pediátriai unikum: újszülött és gyermek fejlődő idegrendszerét érő ismétlődő fájdalmas stimulusok hosszú távú – életre szóló következményei

Fájdalom = maradandó axonkárosodás

A csecsemő idegrendszere hatékonyabb regenerációra képes, mint a felnőtté DE!

Az idegrendszer fejlődésének kritikus szakában:

szenzoros neuronok trophikus zavara

hátsó gyöki ganglionsejtek irreverzibilis halála

deafferentáció

súlyos retardáció

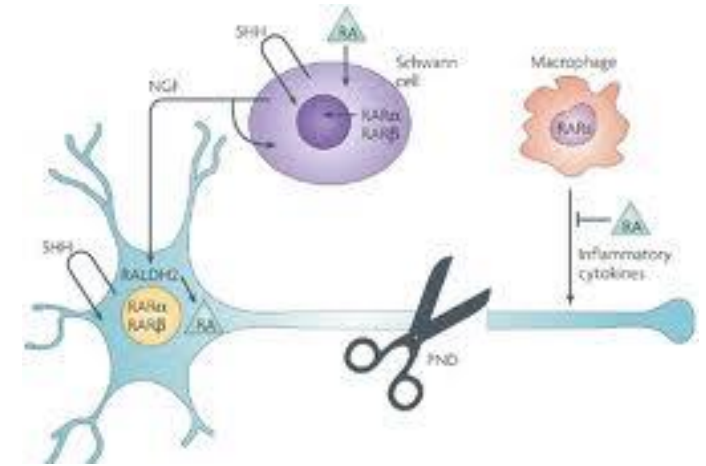
reprezentációs terület kiszélesedése

Somatoszenzoros összeköttetések alterációja

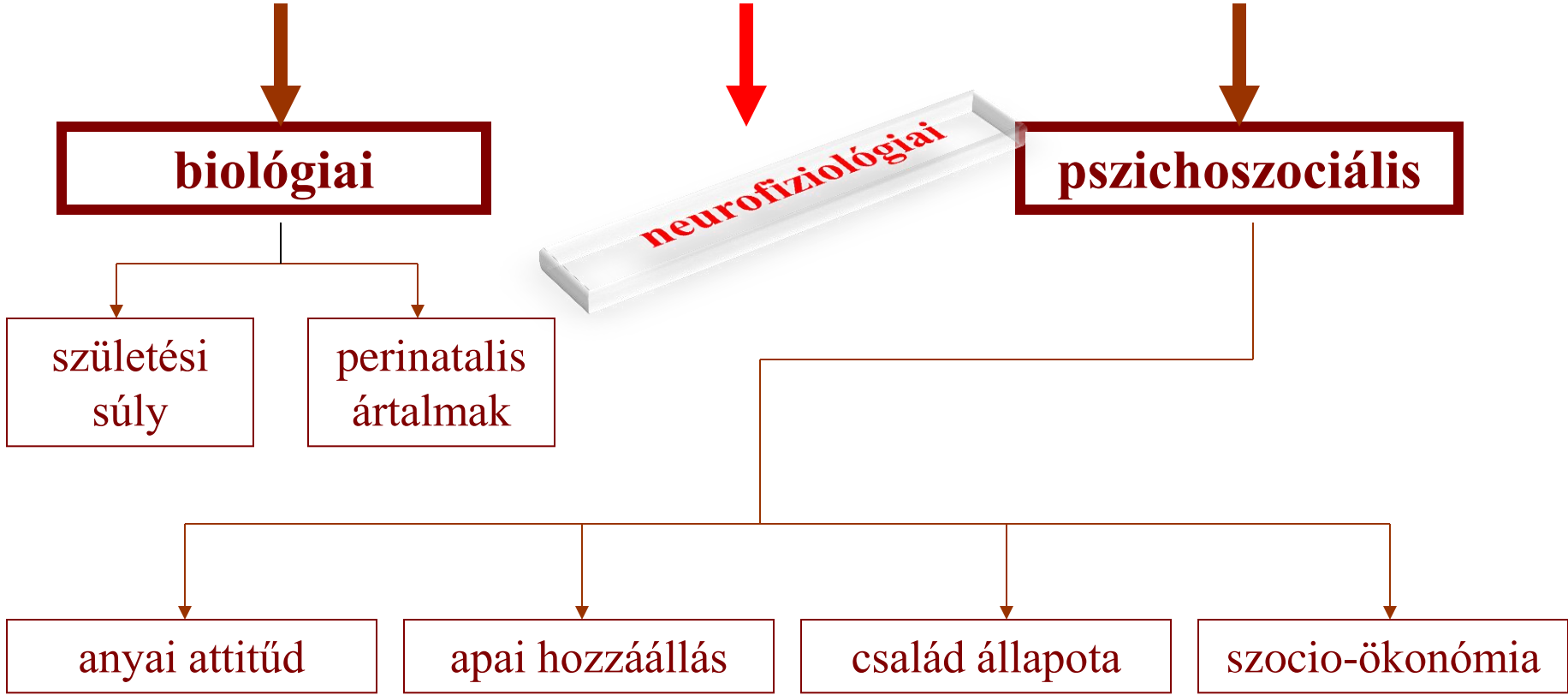
kumulatív perinatalis stressz idegrendszer fejlődésének zavara

perinatalis intakt sensoros neuronok

A szenzoros stimulusok károsodást okozhatnak a nociceptív ingerületvezetés organizációjában

FÁJDALOMREAKCIÓT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

prolongált újszülöttkori fájdalom hatásai

élettani

hormonális

biológiai

neurobiológiai

központi idegrendszer
fejlődésének újraprogramozása

fájdalom „emlékezés”

a fájdalom transzmisszió
molekuláris megváltozása

**kumulatív perinatalis stressz
idegrendszer fejlődésének zavara**

**kumulatív perinatalis stressz
idegrendszer fejlődésének zavara**

Grunau RE, 1998

Neurológiai és fejlődési deficit

Viselkedési, szocializációs és emocionális zavarok

Cognitív és tanulási nehézségek

Motoros diszkrepancia kisiskolás-és serdülőkorban

**A neonatalis fájdalom oki tényezője az idegrendszer későbbi
fejlődési zavarának**

fájdalom hyperszenzitivitás

Alacsonyabb ingerküszöb taktilis stimulációra

Fitzgerald M, 1988

Fájdalomra csökkent viselkedési és szívfrekvencia reakció

Rose SA, 1997

Lokálisan károsodott szövetek flexiós reflexküszöbe $\frac{1}{2}$ -e az ép szövetekének

Fitzgerald M, 1989

**Lokálanesztetikummal a hyperszenzitivitási küszöb
helyreállítható !**

Fitzgerald M, 1989

**WIND-UP fenomen:
a nem fájdalmas stimulusok is fájdalomhatást,
kumulatív károsodást váltanak ki !**

Grunau RVE , 1998
Gagnon, RE, 1997
McIntosh N, 1997
Anand KJ, 1997

Ismételt fájdalom hatásai

Johnston CC, 1996

Azonos posztkonceptcionális életkorú újszülöttek vizsgálatakor a 4 héttel hamarabb világra jötteknél:

-szegényesebb viselkedési reakció fájdalomra

-magasabb szívfrekvencia

-alacsonyabb O₂-szaturáció

**Érett újszülöttek: fokozott,
koraszülöttek: csökkent reakció**

**28-32.posztkonceptcionális élethét a legveszélyesebb !
a nem invazív taktilis ingerek kumulatív hatásúak:
krónikus diszkomfort és akut fájdalom**

**kumulatív perinatalis stressz
idegrendszer fejlődésének zavara**

**Érett újszülöttek fájdalmas szülése után 4-6 hónapos korban
védőoltásokra fokozott viselkedési reakció**

Ramsay DS, 1994

**Szülési komplikációk után megváltozott viselkedés
beavatkozásokra, de saroklándzsára nem**

Gunnar MR, 1992

**Ismételt sarok szűrés 24 órán belül: fokozott adreanocorticalis reakció és
szenzitivitás**

Gunnar MR, 1991

**Újszülöttkori circumcisio után 4-6 hónapos korban: hevesebb
fájdalomreakció, mint circumcisióon nem átesett csecsemőknél**

Taddio A, 1995

**A neonatalis fájdalom oki tényezője az idegrendszer későbbi fejlődési
zavarának**

ismételt fájdalom későbbi hatásai

ELBW 5 éves korban:

Sommerfelt, K. 1996

nagyobb viselkedészavar és somatisatio, mint érett újszülötteknél 5 évesen

Játék közben elszenvedett fájdalom fokozott intenzitású

**Nem optimális szülői háttér újszülöttkorban: inadekvát fájdalom megküzdés
3-4,5 évesen**

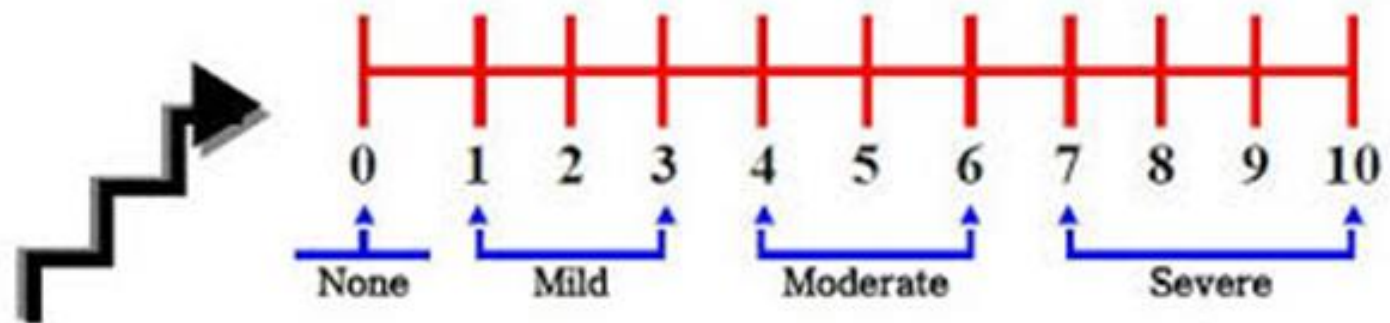
Grunau RVE,1998

A különbség 8-10 éves korra tűnik el

ELBW gyermekek gyermekora:

- gyakoribb betegségek**
- több mindennapos fájdalom**
- súlyosabb motoros inkoordináció**
- nagyobb emocionális szenzitivitás orvosi procedurákra**

A fájdalom mérése/megítélése

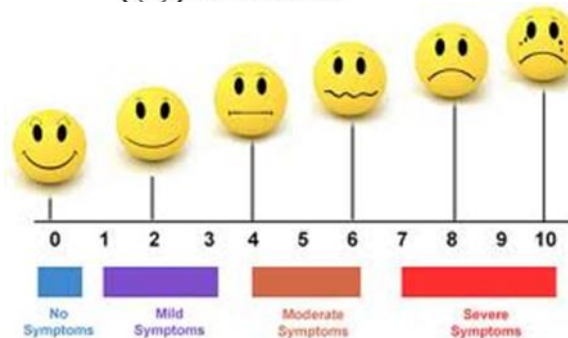
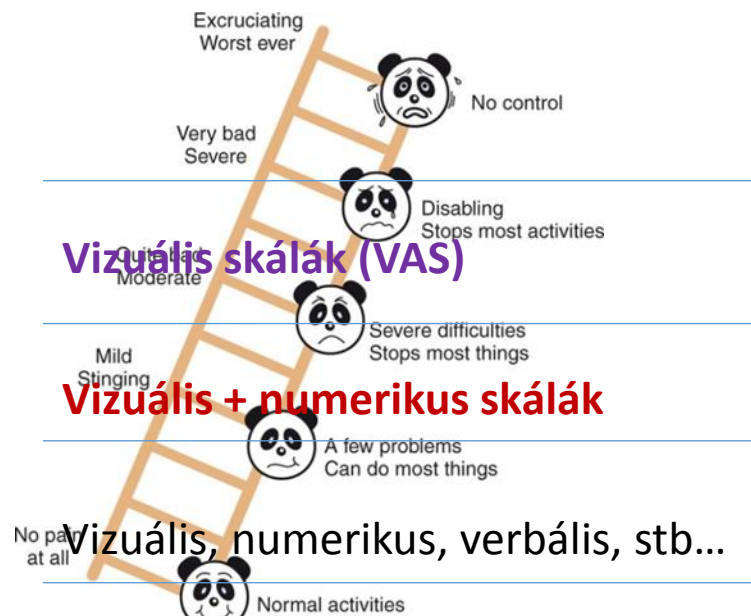

FÁJDALOM

súlyosság megítélése

saját elmondás
(„self reporting”)

viselkedési/obszervációs
tesztek

életkor

0-3 év

3-8 év

8-11 év

serdülőkor

+ kontaktusképtelen/
nonverbális gyermekek

hangadás	sírás ,nyögés
faciális expresszió	grimasz
testtartás	merev, megfeszített
mozgás	fokozott
viselkedés	atípusos, vígasztalhatatlan

fiziológiai és viselkedési indikátorok

NEONATALIS FÁJDALOM-INDIKÁTOROK

fiziológiai

viselkedési

objektív, precíz,
de NEM SPECIFIKUS!

kevésbé objektív, de
SPECIFIKUSABB és
KÖVETKEZETESEBB

A fájdalom multidimenzionális élmény
= megítélése csak multidimenzionálisan lehetséges !

NEONATALIS FÁJDALOM-INDIKÁTOROK I.

Korlátai:

nem különíthető el a fájdalom és a diszkomfort egyetlen indikátor nem mérhető

fiziológiai

indikátor	éretlen	érett	irodalom
szívfrekvencia	↑	↑	Rawlings, Field, Stewens, Porter, Howard
légzésszám	↑↓	↑	Rawlings, Field, Craig, Gonsalves
sO₂	↓	↓	Benini, Stevens, Johnston, Craig
tcO₂	↓	↓	Rawlings, Williamson, Craig
tcCO₂	↑↓		Durand, Porter, McIntosh
vérnyomás	↑	↑	Marchette, Friesen
intracran. nyomás	↑	↑	Doppler áramlásmérő: a szívfrekvencia és légzésszám szignifikánsan korrelál a bőr blood flow- val fájdalmas beavatkozások során (fájdalmas stimulus után 4-20 percig fokozott)
vagus tónus		↓	
tenyérizzadás		↑	
Endocrin (inzulin, cort.)		↑	
metabolikus	lactat ↑	alanin ↑	

Fájdalom skála < 1 év: NIPS (Neonatal/Infant Pain Scale)

Faciális expresszió	0-ernyedtt izmok	Nyugodt arc, semleges kifejezés
	1 grimaszok	Homlokráncolás, negatív orr/száj/állkapocs expresszió
Sírás	0 nincs	Csendes, nem sír
	1 nyöszörgés	enyhe, intermittáló nyöszörgés
	2 élénk sírás	Hangos, éles, folyamatos sikoly
Légzés	0 nyugodt	Szokásos csecsemőkori minta
	1 megváltozott jelleg	Irreguláris, gyorslégzés, öklendezés
Fv-k	0 relaxált	Nincs rigiditás, alkalmi random mozgások
	1 flexió/extenzió	Feszés, nyújtott, rigid, rapid extenzió/flexió
Av-k	0 relaxált	Nincs rigiditás, alkalmi random mozgások
	1 flexió/extenzió	Feszés, nyújtott, rigid, rapid extenzió/flexió
Éberség	0 alvás/ébredés	Csendes, békésen alszik v. éber-nyugodt
	1 nyűgösség	Nyughatatlan, végtagjaival csapkod

NEONATALIS FÁJDALOM-INDIKÁTOROK

fiziológiai

viselkedési

sírás
facialis expresszió
egyszerű motoros reakció
komplex magatartás

specifikusabb és következetesebb

korlátai:

- a megfigyelő folyamatos jelenlétét igényli
- gesztációs kor, betegség, stressz csökkenti az intenzitását
- beavatkozások, gyógyszerek befolyásolják

Grunau RVE, 1987
Wasz-Höckert O, 1985
Johnston CC, 1993
Rushforth JA, 1995
Rokyta, R.2012

A sírás jellemzői

Grunau RVE, 1987
Wasz-Höckert O, 1985
Johnston CC, 1993
Rushforth JA, 1995
Rokyta, R.2012

-egyedüli kommunikáció a nonverbális életkorban és állapotokban

-latenciája, hangszínezete a gesztációs kor függvénye

-nem fájdalomspecifikus reakció (félelem, éhség)

-fájdalom, félelem, éhség provokálta sírás megbízhatóan elkülöníthető gyakorlott megfigyelő által, és spektrográfias analízissel

-jellegének megváltozása korrelál a fájdalom intenzitásával

-nem alkalmazható indikátorként intubáció, lélegeztetés, altatás, relaxálás esetén

Facialis expresszió jellemzői

Ekman P, 1979
Hadjistavropoulos HD, 1994
Izard CE, 1980
Slater, R.2010

-fontos indikátor, mert független a tanult viselkedéstől

-a csecsemő fájdalomra adott természetes reakcióját fejezi ki

-manifesztációja függ a stimulus típusától: öröm, szomorúság, meglepetés, fájdalom

-latenciája függ a gesztációs kortól

-hiánya nem jelent fájdalommentes állapotot !

Motoros reakció jellemzői

-éretteknél és koraszülötteknél egyaránt:

a felső-és alsóvégtagok flexiója és addukciója fájdalomra

Rich EC, 1987
Andrews K, 1994

Komplex viselkedési reakció jellemzői

-a non-REM alvásfázis prolongációja

-az ébrenléti fázis tartamának növekedése

-fájdalomstimulus után 1 órával fokozott irritabilitás

-fájdalomstimulus után 22 órával zavart magatartás

Marshall RE, 1980
Emde RN, 1971
Anders TE, 1974

A dogmák ledőltek!

-az éretlen idegrendszer jó fájdalomtoleranciája vs.
kisebb fájdalomingerre intenzívebb fájdalomreakció

--nincs monitorozási lehetőségünk a nonverbális korosztálynál vs.
vannak kommunikációt nem igénylő fájdalom indikátorok

-a kisgyermek később úgysem emlékszik rá vs.
**az idegrendszer akár életre szólóan nem felejt
maradandó axonkárosodás, ingerküszöbcsökkenés,
az idegrendszer fejlődésének zavara**

a fájdalomcsillapítás szükségtelensége koraszülötteknél, újszülötteknél és
csecsemőknél vs.

adekvát fájdalomcsillapítás kötelező

FELÜLETI ÉRZÉSTELENÍTŐK

EMLA-krém: lidocain+prilocain okkluziv kötésben - 60-90 perc

<10 kg: 100 cm²

10-20 kg: 600 cm²

>20 kg: 2000 cm²

TAC-oldat: tetracain + adrenalin + cocain v. LET (tetracain + adrenalin + lidocain) 3-5 ml/3 cm **sebre** szorítva
hatásbeállítás 10-15 perc

hatástartam: 1 óra

KI: nyálkahártya, ujjak, penis

Lidocain gél és spray: Amethocain, ElaMax
nyálkahártya érzéstelenítésre

hatásbeállítás: 30-40 perc

vasodilatatio: vénabiztosítás megkönnyítése

Liposomal lidocain: okkluzív kötéssel hatásbeállítás 30 perc

IONTOFOREZIS: mélyebb (8-9 mm) és gyorsabb (<10 perc) hatás

Mundisal gél: cholin-trisalicylat: száj-, orr- és garat**nyálkahártya felületeinek sérülése,**
kisebeseése vagy fekélyesedése következtében kialakuló
fájdalom, gyulladás kezelésére

véna punkció

lumbál punkció

csontvelő aspiráció

mellkas punkció

region. blokk előtt

**„FÁJDALOMCSILLAPÍTÁS
FÁJDALOM OKOZÁSA NÉLKÜL !**

NEM OPIOID ANALGETICUMOK

Gyógyszercsop.	javallat	analgetikus hatás	mellékhatás	készítmény	megjegyzés
Salicylatok	Gyulladáscsökkentés Lázcsillapítás Fájdalomküszöb emelése	Enyhe Rheum.arthr. Menstr.fájd. Posztop.fájd.	-gyomorvérzés -asthma -veseműködés romlása -szalicilizmus (halláscsök.,szédülés, hányás)	Aspirin, Kalmopyrin	Thr-aggr.gátlás, cardioprotekció KI<12 év: Reye- s.
Acetaminofen	Lázcsillapítás Fájdalomcsillapítás	Közepes Fej,izom, torokfájd., láz	Fulm.májelégt.napi>150 mg/kg Éhezés! Csv.károsodás Bronchospasmus	Paracetamol 60 féle	Láz-fájd.csill.időeltolódás: 1-1,5 h Ha nincs szüks.gyull.csökkentésre
NSAID	Gyulladáscsökkentés	salicylathoz hasonló, paracetamolnál erősebb	-GI mellékhatás -Vesekárosítás hypovolaemia, szívbetegség esetén -Vérképzési zavar	diclofenac, ibupr., napr., ketorol., indomet., piroxicam	-Ibuprofen előnyös kevés mh.miatt -ketorolac iv. adható
Metamizol	Fájdalomcsillapítás Lázcsillapítás Gyulladáscsökkentés	Erős Görcsös, reumás, posztop., tumoros	Agranulocytosis Anaphylaxia Görcs Thrombopenia Hypotensio	Algopyrin, Demalgonyl	Germicis-C= barb: görcsprofilaxis KI: Se<1500, Kor< 3 hó Ts < 5kg

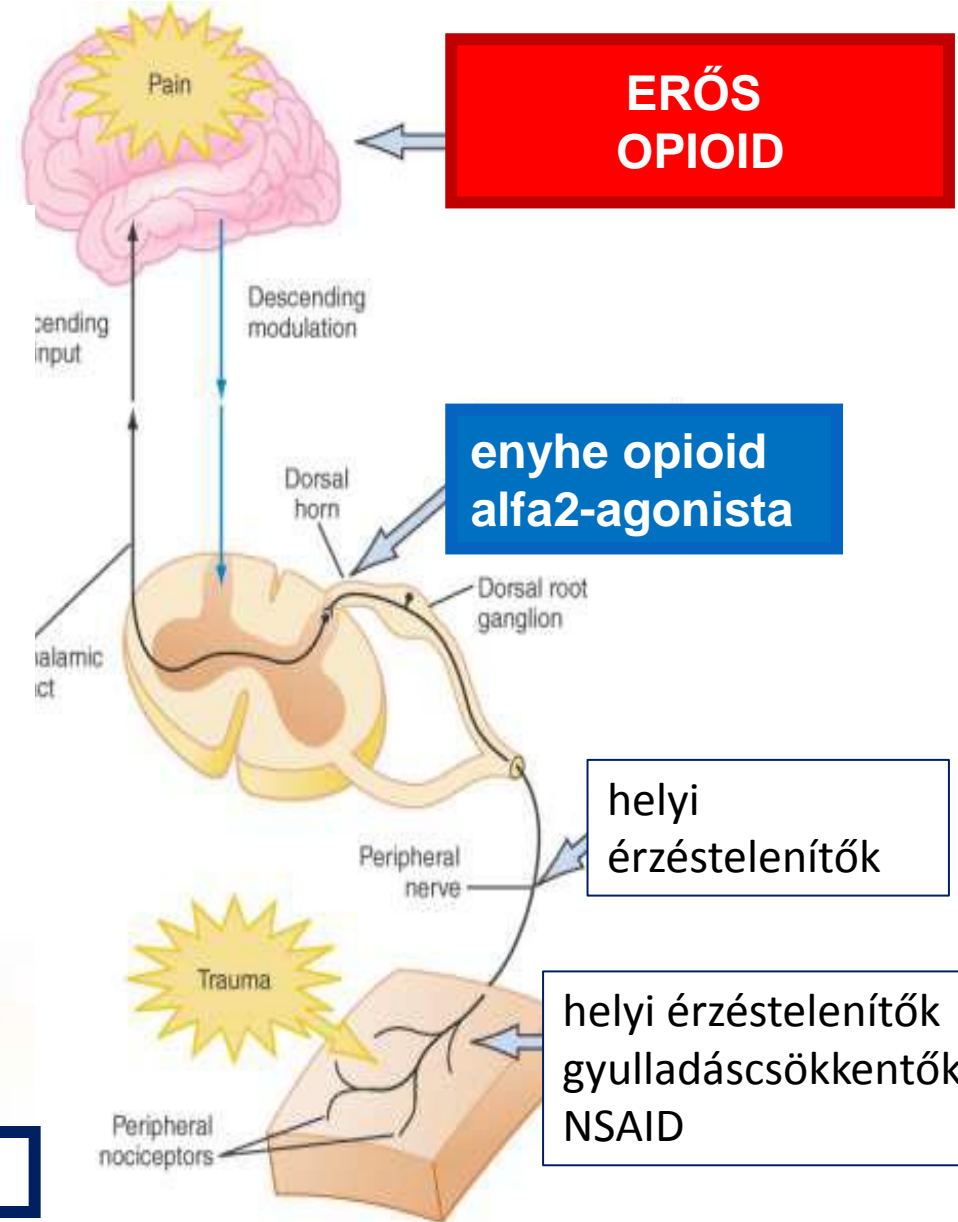
non-opioid

**enyhe opioid
alfa2-agonista**

**ERŐS
OPIOID**

± adjuváns terápia

SÚLYOS FÁJDALOM:

OPIOID

ANALGETICUMOK

OPIOIDOK

komplex analgetikus hatás

- Transzmitter (P-anyag, glutamát) felszabadulás gátlása
- Ingerületáttevődés és szállítás gátlása
- Leszálló gátló pályák aktiválása
- Szöveti nociceptor érzékenység csökkentése
- Pszichés és szomatikus fájdalomreakciók (megélés, tudatosulás) csökkentése

Analgetikus hatás:

μ -receptor

stimulálással

OPRM1-gén polimorfizmus

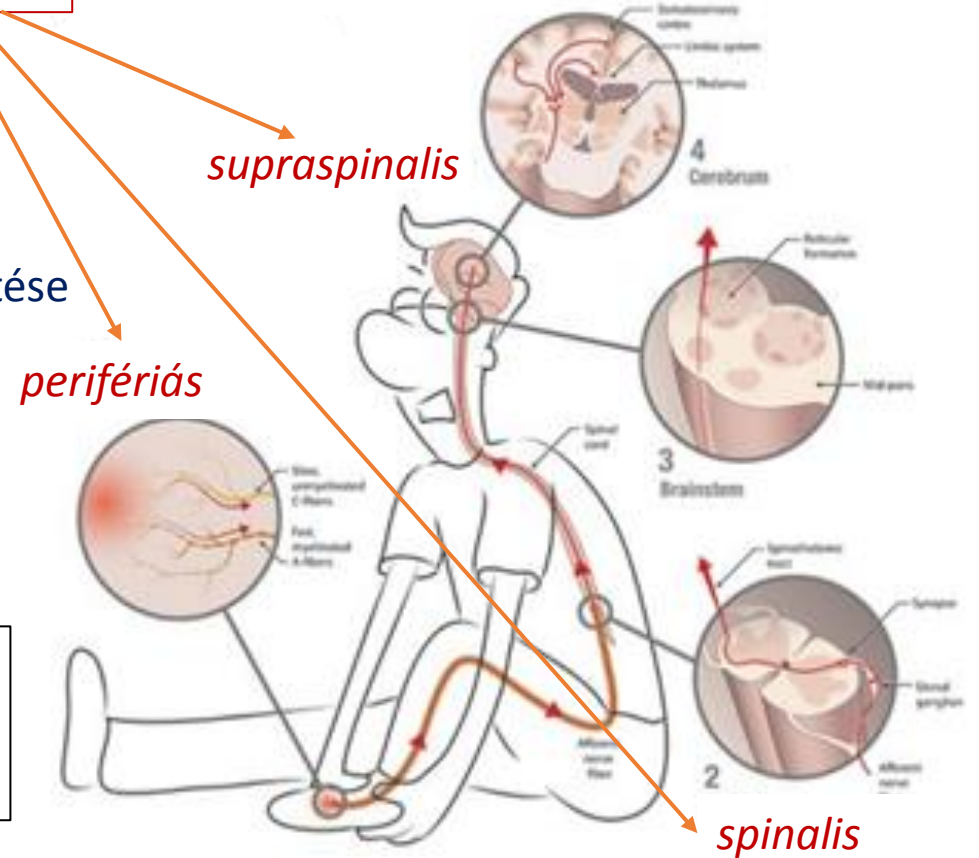
Jelentős egyéni különbségek

mellékhatások

Légzőközpont depresszió

Fizikai dependencia

Eufória

OPIOIDOK

MÉRSÉKELT/KÖZEPES FÁJDALOM
monoterápiája
SÚLYOS FÁJDALOM kombináció tagjaként

Codein: analgeticus hatása a morfinénak 1/8-a, antitussivumként 3x erősebb.

Jó rectalis és enteralis felszívódás; iv, nem adható.

Középerős és erős fájdalmak esetén, perifériásan ható analgeticummal kombinálva jó hatású.

Dózisa 0,5-1,0 mg/ttkg 4-6 óránként.

Dihydrocodein: a codeinnél erősebb, oralisan és parenteralisan is alkalmazható.

Tramadol (Contramal): κ -és δ -receptorokon ható tiszta agonista + leszálló gátló pályák felerősítése, **középerős fájdalmat jól csillapít.**

-analgeticus hatáserőssége a morfinnak $\frac{1}{4}$ -e

-hatástartama a morfinéhoz hasonló

-**légzésdepresszív hatása a morfinénak $\frac{1}{5}$ -e**

-**GI motilitást és a cardiovascularis rendszert kevésbé befolyásolja**

-tolerancia minimális

Csepp és kúp: oralis és rectalis felszívódása jó.

Bolus dózisa 0,5-2,0 mg/ttkg, folyamatosan 0,25 mg/ttkg/h.

Gátolja a serotonin és noradrenalin újrafelvételét:

Együttadása kerülendő szelektív serotonin újrafelvétel gátlókkal és tricyclikus antidepresszánsokkal, serotonin szindróma (nyugtalanág, fokozott görcskészség) veszélye miatt.

Hirtelen elhagyáskor elvonási tünetek.

Psychés dependencia kialakulhat.

OPIOIDOK

nalbuphin (Nubain)

-analgeticus hatása a morfinnak megfelelő

-antagonista hatása a nalorphinnak ¼-e

-*vérnyomást, szívfrekvenciát és pulmonalis tensiót nem emeli*

-posztoperatív fájdalomcsillapításban különösen hasznos
μ-receptorokon antagonistá: **felfüggeszti az intraoperatív adott opioidok légzésdepresszív hatását**

15 μg/ttkg nalbuphin 90-120 μg/ttkg fentanyl hatását képes antagonizálni 2-3 órai időtartamra.

Dózis: iv. bolus: 4-6 óránként 0,1-0,3 mg/ttkg,
folyamatos infúzió: 0,04-0,1 mg/ttkg/h

butorphanol szintetikus opioid agonista-antagonista

transnasalisan adható posztoperatív fájdalomcsillapításra

Preemptív dózisa 25 μg/ttkg

Hatásbeállása 15 perc

Csúcsanalgeticus effektusa 1-2 óra

Biológiai hasznosulása 60-70 %.

erős

1.vonalbeli

Morfin
Fentanyl
Methadon
Pethidin

2.vonalbeli

Nalbuphin
Buprenorphin

methadon (Depridol) szintetikus opioid agonista.
Oralis adás: morfinnal azonos analgesia, hosszabban
Jelentős sedatív hatás.

Dózisa 50-100 mg/ttkg 12 óránként.

Jav.: súlyos krónikus fájdalom, leszoktatás

Kumulatio miatt a modernebb szerek kiszorították

OPIOIDOK

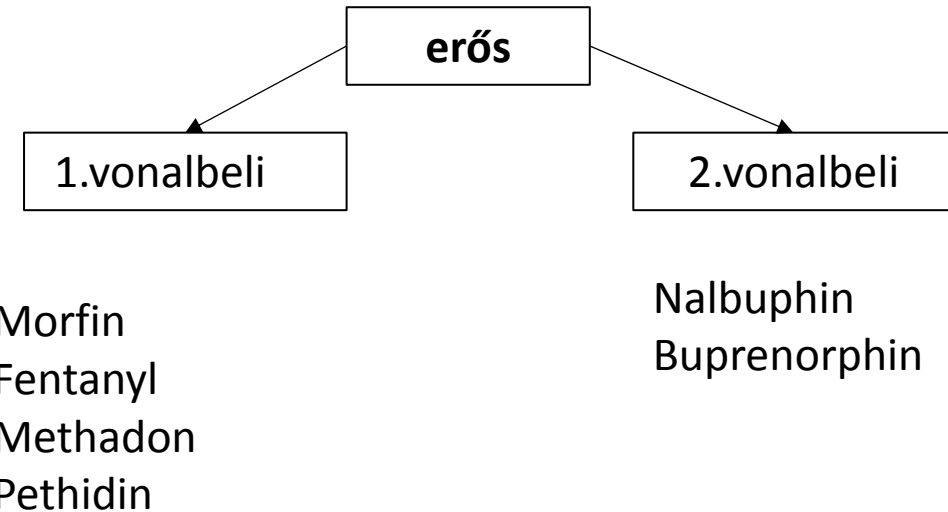
Fentanyl: jó zsírolékonyság: rendkívül gyors átjutás a vér-agyagáton,
morfinnál 75-125-ször erősebb,
hatástartama annál rövidebb,
sedato-hypnoticus hatása is van.

Transdermalis tapasz formája (Durogesic) krónikus daganatos fájdalom csillapítására alkalmas inkább

Alfentanil: a fentanyllal kémiailag rokon, annál kisebb analgeticus potenciál
-rövidebb hatástartam: postoperatív fájdalomcsillapításra inkább PCA-technikával
-bolustechnika: légzésdepresszió, apnoe, bradycardia

Sufentanil: a fentanylnál 5-6-szor erősebb
-eliminációs féleletideje a fentanyl és alfentanil között van

Remifentanil: ultrarövid hatású szelektív μ -agonista.
A nonspecifikus szöveti esterase-k gyorsan inaktiválják.
Tartósan adható kumuláció nélkül.

FENTANYL- NYALÓKA

200-300-400 mcg-os kiszerezés

Szájnyálkahártyához érintve, nem elrágva

D: 10-15 mcg/kg

Hatásbeállás: 5-15 perc

Hatástartam: 1 óra

**Kiváló: égési sérülés ellátása
repozíció**

opioid	erősség	javallat	adag.	mellékhatás	egyéb
piritramid	1/10 M	Posztop.analgesia	2-4 h, <i>f.</i>	<i>Kedvező cardiovasc.rendszerre</i>	<i>kevesebb hányás</i>
pethidin	1/10 M			Hypotensio, convulsio, tachycardia	
codein	1/8 M	Középerős fájd. kombinációban	4-6 h		Jó antitussivum iv.nem adható
tramadol	¼ M	Középerős fájdalom	4-6 h, <i>f.</i>	<i>Légzésdepresszió: 1/5 M</i> TCA: serotonin szindróma	<i>GI motilitást és cardiovasc.rendszert kevésbé befolyásolja</i>
nalbuphin	1 M -erős	Posztop.fájd.csill.	4-6 h, <i>f.</i>		<i>Intraop.opioid légzésdepresszió reverziója</i>
methadon	1 M -erős	<i>Súlyos krón.fájd. Leszoktatás</i>	6-8 h	Kumuláció	+jelentős szedáció
hydromorphon	7-10 M		4 h	<i>Kedvező vesebet.-nél</i>	Csak per os
buprenorphin	50 M	<i>Epidur., sublingu., transderm.</i>	6-8 h	Erős kumuláció	<i>Naloxonnal nehezen függeszthető fel</i>
fentanyl	100 M	Epidur., iv.,transderm.	0,5-1 h		
sufentanyl	500 M		0,5 h		

KETAMIN

Disszociatív anesztézia: „Transz”-állapot

Analgesia és amnesia

Adagolás: iv. 0,5-3,0 mg/kg – folyamatos: 4 mcg/kg/min

im. 2-5 mg/kg

per os és rect. 4-8 mg/kg

Előnyei:

-jó analgesia

-hemodinamikai stabilitás (septicus shock)

-bronchodilatatio (st.asthmaticus)

Alkalmazás:

-fájdalmas rövid beavatkozások

-antisialóg nem szükséges

-optimális dózis iv. 1,5 mg/kg, im. 4-5 mg/kg

-BZD a szövődményeket nem, az ébredési pszichés reakciókat csökkenti

-hányás ondansetronnal (0,15 mg/kg) mérsékelhető

-KI: életkor < 3 hó

-CT és MR-vizsgálatokhoz nem ajánlják

Dózisfüggő mellékhatások
Midazolam prevenció kétséges
Ketofol remélt előnyök

Disszociatív/sedatív hatás
mély analgesiával

Hatásbeállítás: 1-5 perc

Hatástartam: iv. 10 perc

im. 20-30 perc

Iniciális dózis: iv 1 mg/kg

im. 4 mg/kg

Szövődmények

laryngospasmus 0,4%

IOP és ICP emelkedés

hypertensio

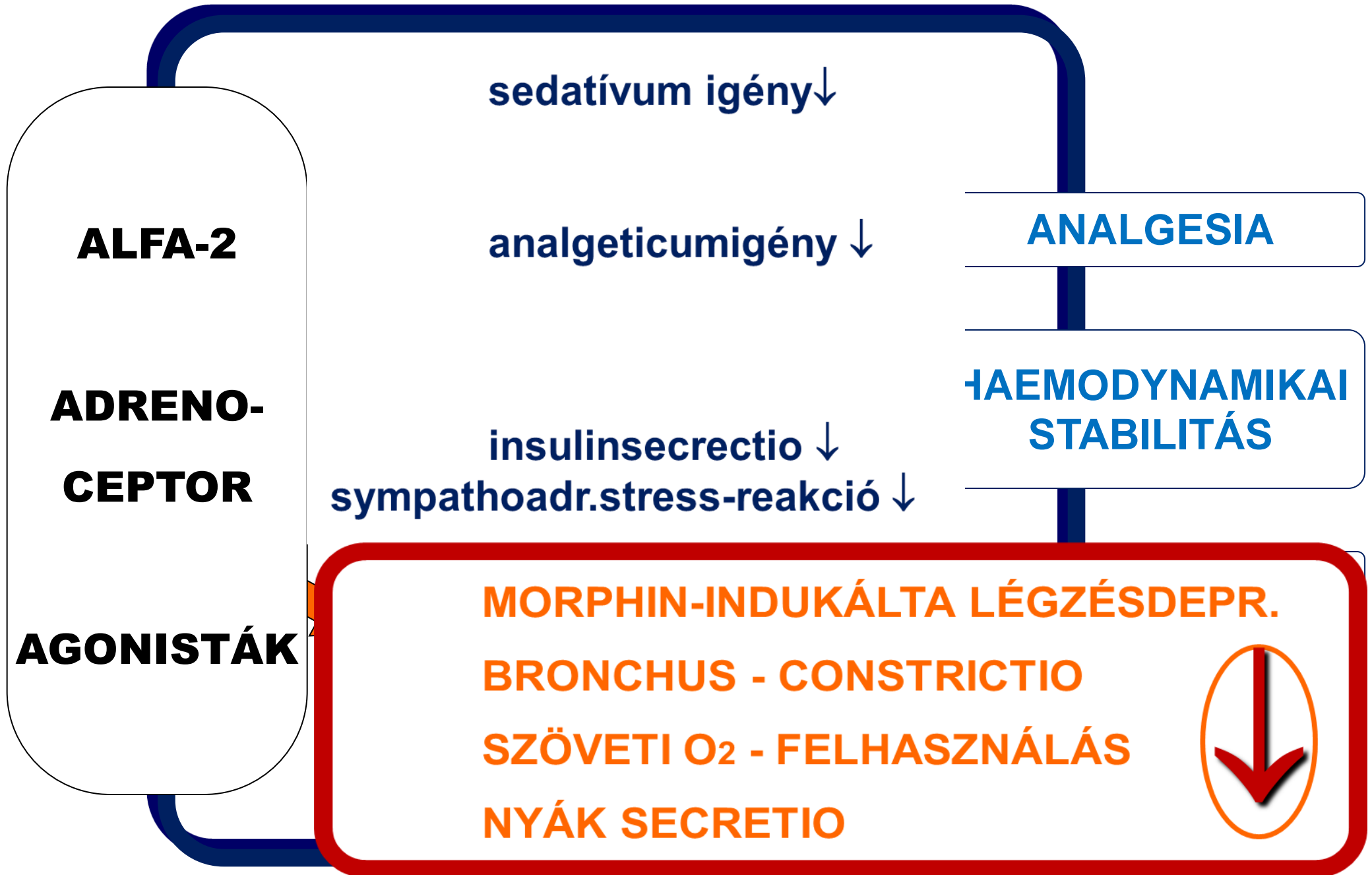
hallucináció

salivatio

KI:

hypersympathicus állapot

coronaria betegség

ALFA-2

**ADRENO-
CEPTOR**

AGONISTÁK

sedatívum igény↓

analgeticumigény ↓

insulinsecretio ↓

sympathoadr.stress-reakció ↓

ANALGESIA

**HAEMODYNAMIKAI
STABILITÁS**

MORPHIN-INDUKÁLTA LÉGZÉSDEPR.

BRONCHUS - CONSTRICTIO

SZÖVETI O₂ - FELHASZNÁLÁS

NYÁK SECRETIO

analgesia – anxiolysis – sedatio – sympatholysis
bradycardia – hypotensio
NINCS LÉGZÉSDEPRESSZIÓ

CLONIDIN (Catapresan)
per os /rect. 2-6 ug/kg/ 6-12 h
iv./epidur. 1-2 ug/kg/ 12 h

DEXMEDETOMIDIN (Precedex)

iv. bolus 1 mcg/kg/10 perc

folyamatos: 0,2-0,7 mcg/kg/h

Intranasalisan is adható 2 mcg/kg

Alkalmazási területei:

- noninvazív sedatio (MRI)
- nehéz szedálás
- opiátmegvonási szindróma
- posztanesztéziás agitáció

Cave !

Potenciális mv-szuppresszió

Szívblokk

Bradycardia

Súlyos kamrai diszfunkció

Hypovolaemia

PSA: procedurális sedoanalgesia

fájdalmatlan		fájdalmas
etomidat 0,1-0,2 mg/kg	hatásbeállítás < 1 perc	Ketamin +-midazolam
	alvás + enyhe analgesia	Fentanyl + midazolam
propofol	alvás + analgesia -	Fentanyl + midazolam +- chloralh.
	légzésdepr., bradyc.	Fentanyl + etomidat
barbiturat rect.20-30 mg/kg hatás: 6-8 perc tartam: 40 perc	alvás+ analgesia -	Fentanyl+etomidat +- midazolam
	légzés-és keringésdepr.	
chloralhydrat beáll.: 0,5-1 h tartam: 3-4 h	paradox agitáció	
	hypotensio, ritmuszavar, légzésdepr.	

**PSA:
fájdalmas procedurális
sedoanalgesia**

	hatásbeállítás	tartam	dózis	mh.
demerol	10-15 perc	2-3 h	1 mg/kg	Hypotensio Légzésdepr. Görcs
morfin	5-10 perc	3-4 h	0,1 mg/kg	Hypotensio Légzésdepr.
tramadol	0,5-1 h	4-8 h	1-2 mg/kg	Minimális
buphrenorphin	10-15 perc	6-8 h		Gyermekeknél nincs tapasztalat sublingu.is

**PSA:
procedurális sedoanalgesia**

gyermekorvos		aneszteziológus
Kötelező	→ Fizikális vizsgálat	ASA > II
	→ ASA rizikóbesorolás	Életkor < 5 év
	→ Vitális paraméterek mérése	Cardiovascularis instabilitás, szívbetegség
	→ Reszuszcitáció feltételei	Vese-májbetegség
Nitrogénoxidul	adható	Súlyos légzőszervi betegség
Kombinált gyógyszeradás	kerülendő	Károsodott bulbaris reflexek
Adverz szedatívumreakció	anesztéziai konzílium	GOR
ASA I-II.		Aspiráció rizikó
		Opiooid, sedativum, anticonvulsivum- szedők
		Sedativum potenciáló gyógyszert szedők (midaz.- macrolid)
		Sürgősségi procedúrák
		Ketamin, propofol, etomidat, dexmedetomidin alkalmazás

Sucróz és glükóz

Sírasi idő lerövidülése

Kisebb pulzus-, szaturációváltozás, és vagustónus saroksúráásra

Csökkent facialis fájdalomreakció

Kisebb fájdalom szemvizsgálatkor helyi érzéstelenítéssel együtt adva

Im.injekciós fájdalmat nem csökkenti

De!

EEG és EMG: változatlan agyi és gerincvelői aktivitás

3 hónapos kor után nem effektív

Dózis?: 0,012-0,12 g (0,05-0,5 ml 24%-os oldatból)

< 32 gestatiós hét: >10 dózis/24 h: idegrendszeri fejlődésben adverz hatások

24 - 26 postconc.hét – 0.1 ml
27 - 31 postconc.hét – 0.25 ml
32 - 36 postconc.hét – 0.5 ml
37 - 44 postconc.hét – 1 ml
45 - 60 postconc.hét – 2 ml

ALKALMAZHATÓ:

- ✓ kis beavatkozásokhoz – vénaszúráás, szondalevezetés, hólyagkatéter, im./sc.injekció
- ✓ Kombinációban: LP, circumcisio, mellkascsapolás, percutan CVC, io.punkció

Feltehetőleg az agytörzsi opioid és nonopioid analgeticus rendszert stimulálja (változó vélemények)

Szoptatás/anyatej metaanalízis

Kevesebb sírás hasonlóan a sucrózhoz

Kisebb szívfrekvencia emelkedés hasonlóan a sucrózhoz

Alacsonyabb fájdalom score-k mint sucróz esetén

Procedurális fájdalomnál hatékonyabb mint a sucróz

Hatékonyabb analgesia, mint a többi nem gyógyszeres-nem nutritív módszer esetén

Nem nutritív cumizás, ringatás

Csökkenő sírás minor proceduráknál

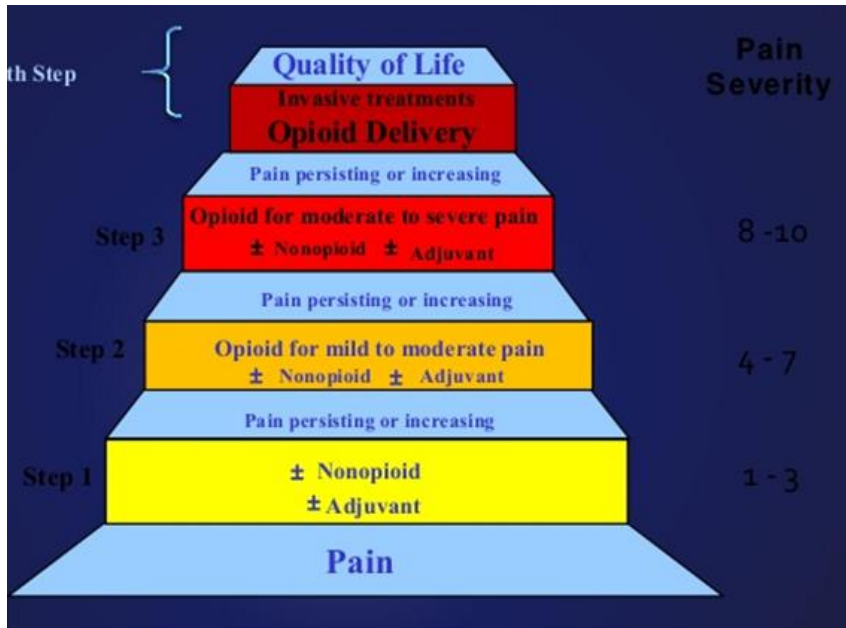
Kisebb hatékonyság, mint sucróz esetén

Felnőtteknek nem ajánlott !

WHO-irányelv

- Rendszeres és folyamatos fájdalommonitorozás a betegség teljes gyógyulásáig – a fájdalom fennállásáig
- Nem gyógyszeres és gyógyszeres módszerek együttes/kombinált alkalmazása
- A fájdalomcsillapításnak biztosítania kell a gyermek nyugodt éjszakai alvását
- Az orális készítmények előnyben részesítése, a fájdalmas beadás lehetséges elkerülésére
- Felkészülés a mellékhatások észlelésére és kezelésére
- A fájdalomcsillapító megválasztása a fájdalom intenzitásának függvénye
  - enyhe: paracetamol, NSAID
  - közepes és súlyos: opioidok
- Adjuváns kezelés az „analgetikus létra” bármely fokán alkalmazható

A legkevésbé erős de még kellően hatékony szer alkalmazása

A terápia lépcsőzetes

Súlyos fájdalom csak opioiddal csillapítható

Transdermalis analgesia

FLECTOR, ALGOPLAST: diclofenac:

naponta 2x, maximum 2 hétig, 15 év fölött

inak, szalagok, izmok és ízületek sérülése (ficam, zúzódás, rándulás, húzódás), lokális reumás megbetegedések, pl. tendovaginitis, periarthritises gyulladások, bursitis, epicondylitis, spondylosis, a gerinc arthrosisa és a kéz-váll szindrómák

DUROGESIC, DOLFORIN: fentanil:

óránként 12, 25, 50,75, illetve 100 mikrogramm fentanilt juttat a szisztémás keringésbe, ami sorrendben megközelítőleg naponta 0,3 mg, 0,6 mg, 1,2 mg, 1,8 mg, illetve 2,4 mg-nak felel meg.

72 óránként cserélendő

-olyan krónikus és csillapíthatatlan fájdalom kezelésére, amely hosszan igényel folyamatos opioid alkalmazást.

Gyermekek: csak 2-16 év között opioid-tolerancia esetén (legalább 30 mg/nap orális morfinnal ekvianalgetikus opioidot kapnak).

NORSPAN, TRANSTEC: BUPRENORFIN tapasz

Krónikus középerős fájdalomra, 7 napig folyamatosan fenntartva

Hatóanyagleadás: 5 mcg/h

SUBOXONE: buprenorfin + naloxon nyelv alatti tableta

KRÓNIKUS FÁJDALOM > 3 hó

Pszichoterápia	Hipnoterápia
	Relaxációs és szimbólum terápia
	Kognitív és viselkedés terápia
Mozgásterápia	gyógytorna
	Extenziós kezelések
	Masszázs
	Ultrahang
Alternatív fájdalomcsillapítás	Növények: mák, csípős paprika, chili, zöld tea, fokhagyma, mustármag
	Indiai kobra kígyóméreg
	D-vitamin
	Hő: borogatás, hűtés, jegelés vs. Melegítés, gyertyázás, infralámpa

A NEONATALIS FÁJDALOM KONTROLLJA

Amerikai és Kanadai Gyeremkorvostársaság ajánlása 2006

- ❖ *Rutinszerű monitorozás minden újszülöttnél*
- ❖ *Fájdalmas procedúrák minimalizálása*
- ❖ *Minden fájdalmas beavatkozáshoz preemptív bedside analgesia !*
- ❖ *Szülő aktív bevonása a nemgyógyszeres fájdalomterápiaként*
- ❖ *Gyógyszeres és nem gyógyszeres analgesia kombinálása*

LÉPCSŐZETES NEONATALIS ANALGESIA

Mély sedatio v. általános anesztézia: opioid + sedatívum kombináció

Speciális idegblokkok, lidocain infiltráció

Opioid lassú iv. infúzióban: fentanyl, morphin

Acetaminohen: po., pr., iv.

Helyi érzéstelenítő: lidocain, amethocain, tetracain

Nem gyógyszeres: cumi, kenguru, cukor, végtagok flexiós pozíciójának megőrzése, szoptatás/anyatej,
„**érzelmi szaturáció**”: érintés, hangok, színek, ízek

**ADDITÍV/SZINERGETIKUS ANALGETIKUS
EFFEKTUS !**

Hazánkban 60 készítmény !!!

Központi idegrendszeri hatású (COX-gátlás, hypothalamus) **láz-és fájdalomcsillapító**

Láz-és fájdalomcsillapító hatása közti időeltolódás 60-100 perc.

Jav.: kis fájdalom (fej, izom, torok), láz

Előnyei:

- ✓ Nem okoz fekélyt
- ✓ Nem befolyásolja a thromboaggregációt és vérzési időt
- ✓ Adható szirupban és rektálisan is
- ✓ **Recept nélkül – patikán kívül is kapható !**

Hátrányai:

- **Gyulladáscsökkentő hatása nincs**
- ritkán vese-és csontvelőkárosodás, bőrelváltozás, bronchospasmus
- **fulmináns májelégtelenséggel** napi 150 mg/ttkg-ot meghaladó dózis esetén kell számolni
- **éhezés (üres glutathion raktárak) fokozza a májtoxicitás kockázatát!**
- tartós paracetamol + orális anticoaguláns: VÉRZÉSVESZÉLY

Terápiás és toxikus dózis között szűk a határ: májtoxicitás!

Elsőként választandó enyhe és mérsékelt fájdalom csillapítására, ha nincs szükség gyulladáscsökkentésre!

Adagolás: felszívódás rektálisan adva kisebb !

Rektális adagolás:

- telítő 35-50 mg/ttkg
- fenntartó: 15-20 mg/ttkg/ 6-8 h

Újszülötteknél is kedvező tapasztalatokkal alkalmazzák.